Amerikan Kongre Binası (Capitol) Baskını: Uluslararası Tepkiler Üzerine Bir Değerlendirme

Arş. Gör. Sinem Çelik

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9072-7542>

Ataturk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Erzurum – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 01.02.2021

Kabul: 21.05.2021

On-line Yayın: 30.06.2021

Anahtar Kelimeler

Donald Trump
Amerikan Kongre Binası
Uluslararası Tepkiler
Joe Biden
Demokrasi

Araştırma Makalesi

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.49159>

Öz

2016 seçimlerini kazanması sonrasında ABD devlet başkanı olan Donald Trump ile birlikte Amerikan demokrasisi büyük bir gerileme dönemine girmiştir. Trump öncesi dönemde de artan partizanlık, kutuplaşma, yargı ile çatışma, siyasete para akışı vb. sebeplerle düşüş yaşayan Amerikan demokrasisi, Trump tarafından gerçekleştirilen tüm anti-demokratik uygulamalar dolayısıyla giderek kan kaybetmiştir. Trump döneminde yaşanan demokratik gerilemenin zirve noktasına ulaştığı an ise, Kasım 2020’de gerçekleşen başkanlık seçimlerine usulsüzlük karıştığı yönünde iddialarda bulunan Trump’ın Beyaz saray önünde destekçilerine yaptığı çağrı sonrasında Amerikan Kongre Binası’nın basılması olmuştur. Kongre Binası’nda ortaya çıkan durum, Trump’ın seçimlerde usulsüzlük yapıldığına ilişkin iddialara dayanarak, destekçilerini 2020 seçim sonuçlarını alt üst etmeye iten aylarca sürdürdüğü tweet ve açıklamaların doruk noktasıdır. ABD Kongresi 1814 yılından bu yana ilk kez bu türden bir zor kullanmaya tanık olmuştur. Amerikan Kongre Binası’nın Trump destekçileri tarafından işgal edilip, demokratik ilerleyişin sekteye uğratılmasının Amerikan demokrasisi için bir utanç günü olduğunu söylemek mümkündür. Washington’da yaşanan bu kaos ortamı, ülkeyi kutuplara ayırarak Amerikan demokrasisine sağlam bir darbe vurmuş, aynı zamanda demokrasinin olmadığı yerlere demokrasi götürme iddiasında olan ABD’nin bu alanda sorgulanabilirliğini tartışmaya açmıştır. Amerikan Kongre Binası’nın Trump destekçileri tarafından basılması sonrasında dünyanın dört bir yanından tepkiler de gecikmemiştir. Çalışmanın amacı, Trump döneminde gerileyen Amerikan demokrasisini ele aldıktan sonra Kongre’nin basılması sürecine ilişkin bilgilere yer verip, yaşanan olaylar karşısında gösterilen uluslararası tepkilere dair değerlendirmelerde bulunmaktır.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Çelik, S. (2021). Amerikan Kongre Binası (Capitol) Baskını: Uluslararası Tepkiler Üzerine Bir Değerlendirme. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(85): 481-492.

The U.S. Capitol Raid: An Assessment of International Reactions

Ress. Asst. Sinem Çelik

Ataturk University, Faculty of Economics and Administrative, Department of International Relations,
Erzurum – TURKEY

Article History

Submitted: 01.02.2021

Accepted: 21.05.2021

Published Online: 30.06.2021

Keywords

Donald Trump

The Capitol

International Reactions

Joe Biden

Democracy

Research Article

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.49159>

Abstract

American democracy has entered a great downturn with Donald Trump, who became the US president after winning the 2016 elections. The American democracy, which had declined in the pre-Trump period due to reasons such as increased partisanship, polarization, conflict with the judiciary, and money flow to politics, has gradually lost blood due to all anti-democratic practices implemented by Trump. The moment when the democratic recession experienced during the Trump era reached its peak, it was the raid of the American Capitol Building after call of Trump, who made allegations in the presidential elections in November 2020, to his supporters in front of the White House. The situation in the Capitol is the culminating point of Trump's months of tweets and statements that pushing his supporters to tempest the 2020 election results. The Capitol witnessed such use force for the first time since 1814. It is possible to say that it is a day of shame for American democracy when the American Capitol was occupied by Trump supporters and the democratic progress was interrupted. This chaos in Washington has dealt a strong blow to American democracy by polarizing the country, and at the same time, it has raised of the questionability of the USA, which claims to bring democracy to places where there is no democracy. After the raid of the Capitol by Trump supporters, reactions from all over the world did not delay. The aim of the study is to give information about the raid of the Capitol after discussing the recession of American democracy in the Trump era, and to evaluate the international reactions to the events.

GİRİŞ

6 Ocak 2021 tarihinde ABD'nin başkenti Washington'da 117. Birleşik Devletler Kongresi'ne karşı bir isyan gerçekleşmiş, Kongre Binası'na yönelik bir saldırı yapılmıştır. Protestolar ABD'nin 45. başkanı Donald Trump'ın 2020 başkanlık seçimlerindeki yenilgisini tersine çevirmek amacıyla bir grup destekçisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Trump tarafından harekete geçme çağrısı alan binlerce destekçisi, 5 ve 6 Ocak'ta Washington DC'de 2020 seçiminin Trump'tan "çalındığı" iddiasını desteklemek ve Joe Biden'ın zaferini reddetmek için toplanmıştır. 6 Ocak sabahı Ellipse'te düzenlenen "Amerika'yı Kurtar" mitinginde Trump, Kasım 2020 başkanlık seçimlerinde hile yapıldığı iddialarını tekrarlamış, kalabalığa tüm gücüyle mücadele etme çağrısında bulunmuştur. Trump'ın teşvikiyle binlerce protestocu Biden'ın zaferini resmileştirmek için Seçim Kurulu oy sayımının başladığı Kongre Binası'na doğru yürümüştür.

Bazıları daha önce toplanmış olan Kongre Binası'ndaki kalabalığın çoğu, binanın çevresindeki güvenlik bariyerlerini aşarak binaya saldırmıştır. İsyanlılar birkaç saat boyunca binanın bazı bölümlerini tahrip etmiş, Kongre polis ve muhabirlerine saldırmış, milletvekillerinin olduğu odaya girmeye çalışmıştır. Anayasal yetkiye sahip olmadığı halde Seçim Kurulu'nun oylarını reddetmediği için Başkan Yardımcısı Mike Pence'i suçlayan sloganlar atan protestocular Kongre Binası içinde "Trump bu seçimi kazandı" diye bağırarak serbestçe dolaşmışlardır. İsyan, Kongre Binası'nın boşaltılmasına, kilitlenmesine ve dört kişinin ölümüne yol açmıştır. Kongre Binası'nda yaşanan olaylar, uluslararası siyasi liderler ve kuruluşlar nezdinde geniş çapta yankı uyandırmıştır. Konuya ilişkin açıklamada bulunan dünya liderleri, demokrasi timsali olarak görülen ABD'nin Kongre Binası'nın bu tarzda anti-demokratik gelişmelere sahne olmasını kınamışlardır.

Bu çalışmanın amacı, Amerikan Kongre Binası'nın basılmasına yönelik uluslararası tepkiler üzerine bir değerlendirme yapmaktır. Bu bağlamda çalışmanın anlatım planı şu şekilde düzenlenmiştir: İlk olarak Kongre Binası baskınının gerçekleşmesi üzerinde büyük etkisi olan Trump'ın başkanlığı döneminde Amerikan demokrasisinin yaşadığı gerilemeden bahsedilmiş, ardından Amerikan demokrasisi için bir utanç günü kabul edilebilecek 6 Ocak 2021 tarihinde yaşanan gelişmeler ele alınmıştır. Son olarak yaşanan olaylar karşısında dünya liderlerinin ve uluslararası kuruluşların verdiği tepkiler incelenmiş ve buna ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Amerikan Demokrasisinde Trump Dönemi

Amerikan demokrasisi Donald Trump'ın 2016 seçimlerini kazanması ile ABD devlet başkanı olmasını takiben büyük bir gerileme dönemine girmiştir. Trump öncesi dönemde de artan partizanlık, kutuplaşma, siyasete para akışı, yargı ile çatışma vb. sebeplerle düşüş yaşayan Amerikan demokrasisi, Trump'ın gerçekleştirdiği tüm anti-demokratik uygulamalar ile giderek kan kaybetmiştir. Amerikan demokrasisinde var olan gerileme Trump'ın iktidara gelmesiyle daha da derinleşmiştir. Trump'ın demokratik gerilemeye sebep olan eylemlerini altı başlık altında toplamak mümkündür. Bunlardan ilki; Trump'ın bağımsız kurumların siyasallaştırılması noktasında yürüttüğü eylemler, attığı adımlar ve ortaya koyduğu söylemlerdir.

Bilindiği üzere, sağlıklı demokrasiler, siyasi liderlerin etkisinden uzak ve gücü kötüye kullanmak isteyen yöneticileri sınırlayabilecek güçlü bağımsız kurumlara sahiptir. Örneğin, ABD'de Adalet Bakanlığı'nın partizan siyasetin üzerinde olduğu kabul edilir ve federal kurumların belirli partilere veya bireylere iltimas olmadan yasayı yönetmesi ve uygulaması beklenir (McCarthy, 2017). Ancak Trump bu geleneklere çok az saygı göstermiş, Adalet Bakanlığı ve FBI gibi kurumların bağımsızlığını zayıflatmaya çalışmıştır. Federal bürokrasi ve kamu görevlilerine olan güveni de zayıflatan Trump, bağımsız kanun uygulanmasına her fırsatta müdahale etmiştir. Örneğin, 2016 seçimlerinin sonucunu etkilemek için Rus hükümeti ile gizli anlaşma yapıp yapmadığına ilişkin

soruşturmayı durdurma girişiminde bulunarak, soruşturmaya başkanlık eden FBI müdürü James B. Comey'i görevden almıştır (Shear ve Apuzzo, 2017). Siyasi muhaliflerin soruşturulması ve yargılanması için defalarca çağrıda bulunan Trump, Hillary Clinton'ın hapse atılmasını savunan ifadeler kullanmıştır (Appelbaum, 2016).

Trump aynı zamanda Adalet Bakanlığı ile doğrudan temas kurulmasına karşı olan kuralları defalarca ihlal etmiş, Rus hükümeti ile gizli anlaşma yapıp yapılmadığına yönelik soruşturmaya ilişkin raporların ortadan kaldırılması için görüşmeler gerçekleştirmiştir (Arnsdorf, 2017). Hukukun uygulanması hususunda da uygunsuz tavır sergileyen Trump, kolluk kuvvetlerinin polis araçlarına yüklenen şüphelilere çok iyi davranmamaları gerektiğini söyleyerek, onların kafalarını koruma gibi uygulamalardan vazgeçmeleri hususunda çağrıda bulunmuştur (Zapotosky ve Berman, 2017). Trump ve yönetimi, kendi destekçisi olmayan memurları ve bürokratik uzmanları itibarsızlaştırmak, görevden almak için kampanya yürütmüştür. Örneğin başkanlık geçişi sırasında, Trump ekibi federal çalışanlara ideolojik turnusol testleri uygulamaya çalışmıştır.

Trump'ın Amerikan demokrasisinde gerilemeye yol açan eylemlerinden ikincisi dezenformasyonun yaygınlaştırılması olmuştur. Bilindiği gibi, gerçek ve doğru bilgi anayasal demokrasi için vazgeçilmezdir. ABD'de hükümetin gerçek bilgileri halkla paylaşacağı ve doğru verilere dayanarak hareket edeceği varsayımı federal yasalarda yerleşiktir. Ancak Trump, göreve geldiği günden beri gerçek dışı ifadeler kullanmış ve yanıltıcı iddialarda bulunmuştur (Washington Post, 2018). Örneğin 2016 seçimlerinin geçerliliği ile ilgili olarak birçok iddia ortaya atmış, kampanya sırasında defalarca seçimin hileli olacağını belirtmiştir. Hiçbir delil olmadan 3,5 milyon yasadışı seçmenin kendisinin kazanmasını engelleyeceğini iddia etmiştir (Phillip ve DeBonis, 2017).

Trump ve yönetimi uzman veri ve analiz kaynaklarının altını boşaltan eylemlere de girişmiştir. Parti destekçisi olmayan Kongre Bütçe Ofisi'nin 2019 yılı içerisinde 24 milyon Amerikalıyı sağlık sigortasından mahrum bırakacağı doğrultusunda gerçeklikten uzak bir rapor yayınlamıştır (Short ve Blase, 2017). Bu durumun partizan olmayan bir kurumu siyasallaştırma ve faaliyetlerini sahte olarak etiketleme dolayısıyla demokrasiyi baltaladığını söylemek mümkündür. Aynı zamanda Trump kendi aleyhine haber yapan The New York Times, CNN, Washington Post gibi haber kanallarını Amerikan halkının düşmanı olarak nitelendirmiş ve onların düzenli olarak sahte haber yaptığını iddia etmiştir (Ember ve Grynbau, 2017).

Amerikan demokrasisinde gerilemeye neden olan Trump eylemlerinden bir diğeri; yürütme yetkisinin tek elde toplanmasına ilişkindir. Bilindiği üzere, güçlü demokrasiler kuvvetler ayrılığından yararlanır, yasama ve yargı organları yürütmenin fazla yetkiyi elinde bulundurmasını engeller. Otoriter liderler kuvvetler ayrılığının altını oyarak, yetkiyi yalnızca kendi ellerinde tutmak isterler. Trump'ın kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı davrandığı birtakım olaylar vardır. Bunlardan biri Trump'ın Rusya davasında kendisinin yasayı ihlal etmekten sorumlu tutulamayacağını belirtmesine ilişkindir (Vladeck, 2017). Aynı zamanda iki defa yargı sürecinden geçen tek ABD başkanı olan Trump'ın göreve geldiği günden beri kendisi hakkında aleyhte konuşan, karar veren tüm yargıçları suçlaması da dikkat çekmektedir (Westwood, 2017).

Amerikan Anayasası, ABD Başkanı'nın ülkeyi tek başına savaşa götürmesini engellemek için, savaş çıkarma ve savaşa katılma yetkisini Kongre ve Başkan arasında bölmüştür. Ancak Trump, Nisan 2017'de Suriye'de Esad rejimine karşı askeri çarpışma emri verirken tek başına hareket etmiş, Kongre'den herhangi bir izin almamıştır (Florence, 2017). Bu yetkiyi kendisine hangi yasal gerekçenin verdiğini açıklamaya bile ihtiyaç duymayan Trump, aynı zamanda Kongre gözetimini de sınırlandırmaya çalışmıştır. Yürütme yetkisini tek elde toplamasının önemli bir göstergesi de, geniş bir iş imparatorluğunun mülkiyetini elinde tutan Trump'ın Başkanlık makamını kendisinin ve ailesinin çıkarlarını korumak için kullanması olmuştur. Trump, modern çağda çatışma yaratabilecek ticari

çıkarlardan kendini mahrum bırakmayan ilk ABD Başkanı olmuştur. Trump ve ailesi, Trump şirketlerinin reklamını yapmak için federal hükümetin kollarını kullanmıştır. Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri gibi birçok ülke yeni başkana kendilerini göstermek için Trump şirketlerinin işlerine akın etmiştir (Kumar, 2018).

Trump'ın demokrasiyi baltalayan bir diğer eylemi ise, muhalefeti susturmaya ve ortadan kaldırmaya ilişkindir. Trump'ın muhalefete olan toleransı oldukça azdır. Kendisinden olmayana tehdit etme veya işten çıkarma eğiliminde olan Trump, vatandaşların fikirlerinden hoşlanmadığında, muhalefeti susturmanın bir yolu olarak işverenlere onları cezalandırmaları hususunda baskı yapmıştır. Örneğin, Amerikan Ulusal Futbol Ligi (NFL) sahiplerinin milli marş sırasında diz çöken oyuncularını cezalandırmasına ilişkin kampanya yürüten Trump, vergi yasası değişikliği kozunu kullanarak NFL sahiplerini oyuncularını cezalandırmasını sağlama noktasında baskılamıştır (Schwartz, 2017).

Demokrasiye zarar veren bir diğer Trump eylemi de, çeşitli toplulukların yasadışı bırakılması ve önemsenmemesi olmuştur. Bilindiği gibi, demokrasi azınlık haklarının korunması ile doğrudan ilişkilidir. Çoğu zaman otoriter rejimler, ötekileştirilmiş topluluklar içinde bir korku iklimi yaratmak için günlük siyasi şiddete göz yumarlar veya en azından sessizce yayında olurlar. Tüm Amerikan vatandaşlarının haklarını koruma hususunda zaten kusurlu bir tarihe sahip olan ABD, Trump yönetimi ile bu tarihsel sorunun bir sarmal haline gelmesinde katkı sahibi olmuştur. Trump birçok kez ırksal ve dini topluluklara yönelik şiddeti kınamayı reddetmiştir. Örneğin, Afro-Amerikan bir vatandaş olan George Floyd'un öldürülmesi ve polisin cezasız bırakılması hususlarında ülke geneline yayılan ırkçılık ve polis şiddeti karşıtı protesto gösterilerini bastırmak için orduyu kullanmak istemesi büyük bir tepki çekmiştir. Aynı zamanda ülkesinde yer alan Meksikalı vatandaşlardan uyuşturucu ve suç getiren tecavüzcüler olarak bahsetmiş, Meksika sınırına duvar örülmesi hususunu sürekli dile getirmiştir (Müller, 2017). Göçmen ve İslam karşıtı politikaları ile ülkede kutuplaştırıcı etki yaratan Trump, cinsel azınlıklara da saldıran bir tavır sergilemiştir.

Demokrasiyi baltalayan Trump eylemlerinden son bir tanesi de, seçimlere yönelik uygunsuz tavır ve gelişmelere ilişkindir. Adil seçimler Amerika demokrasisinin bel kemiğidir (Matthews, 2016). 2016 seçimlerinde Trump, ABD seçimlerine çok az saygı göstermiştir. Örneğin Trump, seçim sonuçlarını ancak kazanırsa kabul edeceğini belirtmiş, ayrıca Rus hükümeti müdahalesini kınamayı reddederek, 2016 seçimlerinin meşruiyetine agresif bir şekilde meydan okumuştur. Joe Biden arasında gerçekleşen başkanlık yarışı sırasında da Trump'ın ABD seçimlerine saygı duymadığı bir kez daha anlaşılmıştır. Trump 3 Kasım 2020'de gerçekleşen Başkanlık seçimlerini kaybetmiş, Demokrat aday Joe Biden 78 milyonu aşan oyla ABD'nin 46. başkanı olmuştur (Financial Times, 2021). Ancak Trump 2016 seçimlerinde sergilediği tavrı, son seçimde de sergilemekten geri durmamış, seçimlerde hile yapıldığını iddia ederek sonucu kabul etmediğini açıklamıştır (Collinson ve Reston, 2020).

Görüldüğü üzere, Trump'un dört yıllık başkanlık süresi içinde demokrasiyi baltalayan pek çok uygulaması olmuştur. Bu uygulamaları temelde; bağımsız kurumların siyasallaştırılması, dezenformasyonun yaygınlaştırılması, yürütme yetkisinin tek elde toplanması, muhalefetin susturulması, azınlık haklarına saygı duyulmaması ve seçimlere ilişkin anti-demokratik davranışlar sergilenmesi şeklinde altı başlık altında toplamak mümkündür. Ancak bilindiği üzere, bu altı başlığın ABD başkanlarından yalnızca Trump'ın başvurduğu uygulamalar olmadığını söylemekte yarar vardır. Söz konusu uygulamalardan özellikle dezenformasyonun yaygınlaştırılması ve seçimlere ilişkin anti-demokratik davranışlar sergilenmesi Trump'ın nispeten öne çıktığı uygulamalardır.

Amerikan Demokrasi Tarihinin Utanç Günü

Trump döneminde yaşanan demokratik gerilemenin zirve noktaya ulaştığı an ise, Kasım 2020'de gerçekleşen başkanlık seçimlerine usulsüzlük karıştığı yönünde iddialarda bulunan Trump'ın

Beyaz saray önünde destekçilerine yaptığı konuşma sonrasında, Joe Biden'ın galibiyetini teyit etmek için toplanılan Amerikan Kongre Binası'nın basılması olmuştur. Trump'ın Beyaz saray önünde destekçilerine yaptığı çağrı sonrasında yaşanan anti-demokratik gelişmeler ülkenin başkentinin kaosa sürüklenmesini beraberinde getirmiştir.

Kongre Binasının basılması kimilerine göre beklenmedik bir gelişmeyken, kimileri bu duruma şaşırmadıklarını ifade etmiştir. Esasen Trump'ın söylemlerini ve aşırı sağ Trump destekçilerini yakından takip edenler için yaşanan gelişmelerin uyarı işaretlerinin ortada olduğunu söylemek mümkündür. Trump daha seçim gecesi "Seçimi biz kazandık" açıklamasından sonra attığı tweet ile seçimi Biden ve ekibinin çalmaya çalıştığını iddia etmiştir. Diğer bir ifadeyle hileli seçim iddiası ilk kez Twitter'da tohumlanmıştır. Twitter'da "#StopTheSteal" etiketi ile birçok video, resim ve grafik paylaşılmış, Facebook'ta "Stop The Steal" adlı bir grup oluşturulmuştur. Bu grup, kısa sürede en hızlı büyüyen gruplardan biri olmuştur. Grupta paylaşılan gönderilerin çoğu binlerce ölünün oy kullandığı ve oylama makinelerinin Trump'tan Biden'a oy vermek üzerine programlandığı gibi kitlesel seçim sahtekârlığına ilişkin doğrulanmamış iddialara odaklanmıştır. Ancak Trump ve destekçileri bu süreçte hiçbir resmi kanıt sunamamıştır (Sardarizadeh ve Lussenhop, 2021).

5 Kasım günü ilgili Facebook grubu kapatılsa da, onlarca grup onun yerini almış, çalınan bir seçim fikri internette yayılmaya ve tutmaya devam etmiştir. 7 Kasım Cumartesi günü büyük haber kuruluşlarının (The New York Times, CNN, The Guardian, Washington Post vb.) Joe Biden'ın seçimi kazandığını açıklaması üzerine Trump destekçilerinin tepkisi, öfke ve meydan okuma olmuştur. Mahkemeler seçimlerde usulsüzlük yapıldığı iddialarını çoktan reddetmiş olsa da Sidney Powell ve Lin Wood, Trump'la yakın bağları olan iki avukat olarak, Trump ile komploya düşkün destekçiler arasında bir kanal haline gelmiştir. Powell ve Wood internette öfke uyandırma konusunda başarılı olsalar da yasal çabaları boşa çıkmıştır. Kasım ayı sonunda yaklaşık 200 sayfa olarak yayınladıkları belgenin zaten komplo teorilerinden ve mahkeme tarafından çürütülmüş iddialardan oluştuğu ortaya çıkmıştır (Shalvey ve Shamsian, 2021).

Seçimlerde yapılan usulsüzlüğe ilişkin iddiaların çürütülmüş olması, Trump destekçilerinin öfkesinde en ufak bir değişiklik yaratmamış, aksine öfkelerinin şiddet yanlısı söylem ve eylemlere dönüşmesine zemin hazırlamıştır (Diallo vd., 2021). Popüler bir Trump yanlısı site olan "TheDonald" da paylaşılan yüzlerce gönderi altında yasalara aykırı olarak barikatları aşma ve ateşli silah taşıma doğrultusunda pek çok başlık tartışılmıştır. 6 Ocak Çarşamba günü Trump, Beyaz Saray'ın güneyindeki bir park olan Ellipse'de binlerce kişiye hitap ederek, "Var gücünüzle savaşmazsanız, artık bir ülkeniz olmayacak" ifadelerini kullanmıştır. Görüldüğü üzere, o günkü şiddet potansiyeli en başından beri açık bir şekilde kendini göstermiştir (Sardarizadeh ve Lussenhop, 2021).

Trump'ın çağrısının akabinde Trump destekçileri, Biden'ın seçim zaferinin onaylanacağı Kongre Binası'na doğru ilerlemeye başlamışlardır. Öfkeli kalabalık Senato ile Temsilciler Meclisi'nin ortak oturumunun başlamasından kısa bir süre sonra Kongre Binası etrafındaki güvenlik bariyerlerini aşarak, binaya ulaşmışlardır. Camları kıran ve "asla vazgeçmeyeceğiz" diye bağırarak protestocular, Kongre Binasında "Trump bu seçimi kazandı" sloganları atarak serbestçe dolaşmışlardır (Ferris vd., 2021). Kongre polisi milletvekillerinin bulunduğu odaya barikat kurarken, silahlarını çekerek protestocuların içeri girmesini engellemeye çalışmıştır. Polis ve protestocular arasında yaşanan arbedede dört kişi hayatını kaybetmiştir. Seçim Kurulu oylarının sayımına başkanlık eden ve Trump'ın seçim sahtekârlığına ilişkin iddialarına destek vermediği için protestocuların hedefinde olan Başkan Yardımcısı Mike Pence, Trump destekçileri binaya akın etmeye başladığında binadan çıkartılmıştır (Macias ve Mangan, 2021). Polis protestoculara biber gazı ile müdahalede bulunurken, yaşanan gelişmelerin yatıştırılması açısından Ulusal Muhafızlar konuşlandırılmıştır. Washington DC'de 24 saat boyunca sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

Kongre Binası'nda ortaya çıkan durum, Trump'ın seçimlerde usulsüzlük yapıldığına ilişkin iddialara dayanarak, destekçilerini 2020 seçim sonuçlarını alt üst etmeye iten aylarca sürdürdüğü tweet ve açıklamaların doruk noktasıdır. ABD Kongresi 1814 yılında İngilizlerin binaya saldırıp binayı yakmasından bu yana ilk kez böylesi bir zor kullanmaya tanık olmuştur. Kongre, savaş hali haricinde ilk kez bir işgalle yüz yüze gelmiştir (Barrett vd., 2021). Joe Biden, "Başkan Trump'tan ulusal televizyona çıkarak, anayasal görevini yerine getirmesini ve bu duruma bir son verilmesi çağrısı yapmasını istiyorum. Bu yaşananlar bir protesto değil, adeta bir başkaldırıdır. Tüm dünyanın gözü bizim üzerimizde" açıklamasında bulunmuştur (Ferris vd., 2021).

Trump nihayet destekçilerini isyan başladıktan saatler sonra "evine gitmeye" çağırmıştır. Ancak bir dakikalık videoda seçim kaybına ilişkin iddialarını sürdürürken, destekçilerine "Seni çok seviyoruz. Özelsin. Ancak evine huzur ve sevgi içinde dön" şeklindeki ifadelerle yer vermiştir (Madani, 2021). Yayınladığı video sonrasında Twitter'da da protestocuları yurtseverler olarak nitelendiren bir tweet atmış ve eve dönmelerini söylese de bugünü sonsuza dek hatırlamalarını ifade etmiştir. Bunun üzerine Twitter, Trump ve birçok siyasi destekçisinin hesaplarını kalıcı olarak askıya almıştır. Sosyal medya hesaplarının özgür düşünceyi yaymada önemli bir araç olduğunu iddia eden ABD'de böylesi bir durumun yaşanması oldukça manidardır.

Trump'ın yaptığı çağrılarının ardından güvenlik güçlerinin de müdahalesiyle protestocular tamamen binadan uzaklaştırılmış ve güvenliğin yeniden sağlandığı açıklanmıştır. Senatörler Biden'ın seçim zaferini onaylamak için yeniden toplanmışlardır. Ancak burada en dikkat çeken husus, Kongre binasının basılmasının George Floyd'un Minneapolis polisleri tarafından öldürülmesinin ardından ülke çapında gerçekleşen barışçıl "Black Lives Matters" protestolarının çoğundan daha az polis gücüyle karşılanmış olmasıdır (Ferris vd., 2021).

Tüm bu yaşanan gelişmeler ışığında, Amerikan Kongre Binası'nın Trump destekçileri tarafından işgal edilip, demokratik ilerleyişin sekteye uğratılmasının Amerikan demokrasisi için bir utanç günü olduğunu söylemek mümkündür. Washington'da yaşanan bu kaos ortamı, ülkeyi kutuplara ayırarak Amerikan demokrasisine sağlam bir darbe vurmuş, aynı zamanda demokrasinin olmadığı yerlere demokrasi götürme iddiasında olan ABD'nin bu alanda sorgulanabilirliğini tartışmaya açmıştır.

Uluslararası Tepkiler

Amerikan Kongre Binası'nın Trump destekçileri tarafından basılması sonrasında dünyanın dört bir yanından tepkiler de gecikmemiştir. Konuya ilişkin açıklamalarda bulunan dünya liderleri, Trump ve destekçilerini Kasım ayında yapılan başkanlık seçimlerinin sonucunu kabul etmeye çağırarak, ABD'nin başkenti Washington'da yaşanan anti-demokratik gelişmeleri kınamışlardır. Dünya liderlerinin çoğu Trump yanlısı protestocuların eylemlerini utanç verici ve şok edici bulduklarını açıklamıştır.

Almanya Başbakanı Angela Merkel, Trump'ın Kasım ayından beri yenilgisini kabul etmemesinin bu şiddet atmosferini yarattığını belirterek, Kongre'ye saldıranların isyancılar olduğunu ve bu durum karşısında öfke ve üzüntü duyduğunu söylemiştir. Almanya cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier de, yaşanan gelişmelerin bölünmenin, nefretin, demokrasiyi küçümsemenin ve yalanın bir sonucu olduğunu vurgulayarak, Kongre'ye yapılan baskını kınamıştır. Fransa cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Washington'da yaşananların Amerika'yı yansıtmadığını ve bu süreçte Amerikan demokrasisinin gücüne inandığını belirtmiştir (Henley vd., 2021). İngiltere Başbakanı Boris Johnson ise Twitter'da yaptığı açıklamada, Kongre'de yaşananları utanç verici gelişmeler olarak nitelendirdikten sonra, ABD'nin dünya çapında demokrasiyi savunan bir ülke olduğunu ve dolayısıyla barışçıl ve düzenli bir güç aktarımının hayati önem taşıdığını vurgulamıştır (Aljazeera, 2021).

İspanya Başbakanı Pedro Sanchez, haberleri endişeyle takip ettiğini ancak Amerikan demokrasisinin gücüne güvendiğini söyleyerek, Joe Biden'ın yeni başkanlığının Amerikan halkını birleştirerek bu gergin aşamayı atlatmasını sağlayacağına inandığını belirtmiştir (Ryan, 2021). İsveç Başbakanı Stean Lofven, Kongre binasına yönelik gerçekleştirilen saldırıyı endişe verici olarak nitelendirmiş ve bu saldırının aslında demokrasiye yapılan bir başkaldırı olduğunun altını çizmiştir. Avustralya Başbakanı Scott Morrison, Trump'ı eleştirmekten kaçınarak yalnızca yaşanan şiddeti kınadığını belirtmiş ve Biden yönetimine barışçıl bir hükümet transferini dört gözle beklediğini söylemiştir (BBC, 2021).

Yeni Zelanda Başbakanı Jacinda Ardern, Twitter'dan yaptığı açıklamada insanların oy kullanma, seslerini duyurma ve sonra bu kararı barışçıl bir biçimde onaylama hakkının asla bir çete tarafından bozulmaması gerektiğini ifade etmiş, yaşanan utanç verici olayları kınadığını açıklamıştır. Kanada Başbakanı Justin Trudeau ise, Kanadalıların demokrasiye yönelik yapılan saldırıdan derin rahatsızlık ve üzüntü duyduğunu belirterek, Amerikan demokratik kurumlarının gücüne inandığını ve sürecin kısa sürede normale dönmesini umduğunu vurgulamıştır (Henley vd., 2021). Japonya, Güney Kore, Nepal ve Tayvan liderleri konuya ilişkin net açıklamalarda bulunmaktan kaçınmış, sadece hükümet transferinin barışçıl ve demokratik bir şekilde gerçekleşmesini beklediklerini açıklamışlardır (The Diplomat, 2021).

Arjantin Cumhurbaşkanı Alberto Fernandez, Şili Devlet Başkanı Sebastian Pinera ve Fiji Başbakanı Frank Bainimarama Kongre binasına yapılan saldırıyı kınayarak, Amerikan demokrasinin gücüne ve süreç sonunda demokrasinin galip geleceğine inandıklarını belirtmişlerdir (BBC, 2021). Hindistan Başbakanı Narendra Modi, Twitter hesabından yaptığı açıklamada, Washington'daki isyan ve şiddeti görmekten üzüntü duyduğunu ifade ederek, demokratik sürecin yasadışı protestolarla altüst olmasına izin verilemeyeceğinin ve dolayısıyla düzenli ve barışçıl güç aktarımının devam etmesi gerektiğinin altını çizmiştir (The Indian Express, 2021). Pakistan Başbakanı Imran Khan'ın özel asistanı Rauf Hasan, Twitter'da "ABD, ABD'de ne yaptığını görse, ABD'yi ABD'nin tiranlığından kurtarmak için işgal eder" şeklinde manidar bir açıklamada bulunmuştur (VOANews, 2021). Zimbabwe Devlet Başkanı Emmerson Mnangagwa, Trump yönetiminin Zimbabwe'nin demokrasisine ilişkin endişeleri gerekçe göstererek Zimbabwe'ye ekonomik yaptırımlar uyguladığına atıf yaptıktan sonra yaşanan olayların ABD'nin başka bir milleti demokrasiyi destekleme kisvesi altında cezalandırma hakkına sahip olmadığını gösterdiğini belirtmiştir (Africa News, 2021).

İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani, ABD Kongre Binası'nda yaşanan olayların Batı demokrasisinin kırılgan ve popülizme karşı savunmasız olduğuna dair bir kanıt olduğunu vurgulayarak, Kongre Binası'nın basılmasının Batı demokrasisinin ne kadar başarısız olduğunu ve Trump'ın popülist biri olarak ülkesinin itibarına nasıl zarar verdiğini ortaya koyduğunu belirtmiştir (Allouche, 2021). Iraklı bir milletvekili olan Hâkim al-Zamili, dünyanın ABD'yi başarılı bir demokrasi modeli olarak gördüğünü ancak Amerikan Kongresi'ne yapılan saldırının yarattığı kaosu aslında ABD'nin üçüncü dünya ülkelerinden farklı olmadığını ortaya koyduğunu ifade etmiştir (Henley vd., 2021).

İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu, Kongre Binası'ndaki saldırının şiddetle kınanması gereken utanç verici bir eylem olduğunu belirterek, kanunsuzluk ve şiddeti kınadığını açıklamıştır (Jewish News Syndicate, 2021). Rusya Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Maria Zakharova ise durumu ABD'nin iç meselesi olarak nitelendirdikten sonra ABD seçim sistemini yaşanan durumdan dolayı kınamış, sistemin kadim ve modern demokratik standartları karşılayamadığından ve sayısız ihlal için fırsatlar yarattığından bahsetmiştir. Amerikan medyasının bir siyasi mücadele aracı haline geldiğini vurgulayan Zakharova, Amerikan halkının tarihin bu dramatik anını onurlu bir şekilde atlatmasını umduğunu belirtmiştir (Aljazeera, 2021).

Çin komünist partisinin sözcüsü olan ve devlet tarafından yönetilen Global Times ise ABD seçim sonuçlarını alt üst etmek için Kongre'ye giren isyancılar ile geçen yıl Hong Kong Yasama Konseyi'ne baskın düzenleyen demokrasi yanlısı protestocular arasında karşılaştırma yapmıştır. Dışişleri bakanlığı sözcüsü Hua Chunying, Hong Kong'daki olayların Washington'dakilerden daha şiddetli olduğunu, ancak tek bir göstericinin dahi ölmediğini vurgulamış, Amerikalıların bir an evvel barış, istikrar ve güvenliğe yeniden kavuşması temennisinde bulunmuştur (BBC, 2021). Venezuela Dışişleri Bakanı Jorge Arreaza, Twitter'dan yaptığı açıklamada, Washington'da meydana gelen şiddet olaylarını endişe içerisinde takip ettiklerini belirterek, ABD'nin saldırgan politikaları aracılığıyla diğer ülkelerde sebep olduklarının aynısını yaşadığını vurgulamıştır. Siyasi kutuplaşmayı kınadığını belirten Arreaza, ABD halkının kısa sürede istikrara giden yeni bir yol açacağına inandığının altını çizmiştir (O'Grady, 2021).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ise, Türkiye'nin ABD Kongre Binası'nın protestocular tarafından basılmasına kadar varan iç gelişmeleri endişe içinde takip ettiğini belirterek, ABD'deki kaosa dâhil olan tüm tarafları ılımlı ve sağduyulu olmaya davet ettiklerini bildirmiştir. ABD'nin söz konusu iç siyasi krizi olgunluk içinde atlatacağına inandıklarını ifade eden Bakanlık yaptığı açıklamada, ABD'de bulunan Türk vatandaşlarına gösteri yapılan kalabalık mekânlardan uzak durmaları konusunda tavsiyede bulunmuştur (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021).

NATO, BM ve AB gibi uluslararası kuruluşlar da Kongre Binası'nın basılmasına ilişkin tepkilerini dile getirmişlerdir. NATO genel sekreteri ve eski Norveç Başbakanı Jens Stoltenberg, Kasım ayında yapılan başkanlık seçimlerinin sonucuna saygı duyulması çağrısında bulunmuş, Washington'da yaşananları şok edici gelişmeler olarak nitelendirmiş ve yapılan saldırıyı kınadığını açıklamıştır (Henley vd., 2021). BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, Kongre Binası'nda yaşanan gelişmeler karşısında üzüldüğü açıklamış, BM Genel Kurul Başkanı Volkan Bozkır ise ABD'de yaşanan şiddet olayları dolayısıyla demokrasinin kesintiye uğramasından derin endişe duyduğunu belirtmiştir (Aljazeera, 2021).

Üst düzey AB liderleri de olaya ilişkin görüşlerini dile getirmiştir. Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel, Washington'daki olaylar karşısında şok olduğunu söyleyerek, ABD Kongresini bir demokrasi tapınağı olarak tanımlamış ve tarafları barışçıl hükümet transferi gerçekleştirmeye çağırmıştır. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ise meydana gelen gelişmeler karşısında ABD kurumlarının ve demokrasinin gücünü vurgulamış, bir sonraki başkan olarak Joe Biden ile çalışmayı dört gözle beklediğini ifade etmiştir (BBC, 2021). AB Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Josep Borrell da gerçekleşen olayların ABD demokrasisine, kurumlarına ve hukukun üstünlüğüne yapılmış bir saldırı olduğunu ve söz konusu gelişmelerin ABD'yi yansıtmadığını belirterek, Amerikan demokrasisinin kuşatma altında olduğunu dile getirmiştir (Frater vd., 2021).

SONUÇ

Donald Trump'ın dört yıllık (2016-2020) başkanlık süresi boyunca demokrasiyi sekteye uğratan pek çok uygulaması olmuştur. Söz konusu uygulamaları; bağımsız kurumların siyasallaştırılması, dezenformasyonun yaygınlaştırılması, yürütme yetkisinin tek elde toplaması, muhalefetin susturulması, azınlık haklarına saygı duyulmaması ve seçimlere ilişkin anti-demokratik davranışlar sergilenmesi şeklinde altı başlık altında ele almak mümkündür. Trump döneminde Amerikan demokrasisinin yaşadığı gerilemenin doruğa ulaştığı olay ise, Kasım 2020'de gerçekleşen seçimlerde Biden ve ekibinin hile yaptığına yönelik iddialarda bulunan Trump'ın Ellipse Parkı'nda destekçilerine yaptığı çağrı akabinde Amerikan Kongre Binası'nın basılması olmuştur.

Amerikan Kongre Binası'nın Trump destekçileri tarafından işgal edilip, demokratik ilerleyişin sekteye uğratılmasının Amerikan demokrasisi için bir utanç günü olduğunu söylemek mümkündür.

Washington'da yaşanan bu kaos ortamı, ülkeyi kutuplara ayırarak Amerikan demokrasisine sağlam bir darbe vurmuş, aynı zamanda demokrasinin olmadığı yerlere demokrasi götürme iddiasında olan ABD'nin bu alanda sorgulanabilirliğini tartışmaya açmıştır. Bununla birlikte bir ABD Başkanı'nın şiddete davetiye çıkardığı gerekçesiyle Twitter hesabının askıya alınması, tüm dünyada şok etkisi yaratmıştır. Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkeleri başta olmak üzere çoğu ülkede şiddete yönelik paylaşım yapan hesapları kapatmak şöyle dursun, yapılan paylaşımları dahi silmeyen Twitter'ın konu ABD olunca, Başkanın hesabını askıya alması şaşkınlık yaratan bir durum olmuştur.

Amerikan Kongre Binası'nın Trump destekçileri tarafından basılması sonrasında dünyanın dört bir yanından tepkiler de gecikmemiştir. Konuya ilişkin açıklamalarda bulunan dünya liderleri, Trump ve destekçilerini Kasım ayında yapılan başkanlık seçimlerinin sonucunu kabul etmeye çağırarak, ABD'nin başkenti Washington'da yaşanan anti-demokratik gelişmeleri kınamışlardır. Dünya liderlerinin çoğu Trump yanlısı protestocuların eylemlerini utanç verici ve şok edici bulduklarını açıklamıştır.

Amerikan Kongre Binası'nın basılmasına yönelik uluslararası tepkiler incelendiğinde, Amerikan demokrasisinin acı yüzünü gören ülkelerin (Irak, İran, Pakistan, Zimbabwe, Venezuela vb.) ABD'de yaşanan olayları ironik bir dille eleştirdikleri görülmektedir. Trump'ın Başkanlık süresince yürüttüğü politikalar dolayısıyla seçimi kaybetmesinden memnuniyet duyan AB ülkeleri başta olmak üzere çoğu Batı ülkesi, yaşanan olaylarda Trump'ı eleştirerek, Amerikan Kongre Binası'nda ortaya çıkan şiddet sarmalını kınamışlardır. ABD'nin uluslararası alanda önemli rakipleri olan Rusya ve Çin'in yaptıkları açıklamalardan ise, Amerikan demokrasisinin zayıf yönlerine vurgu yapıldığı ve yaşanan durumun aslında ABD'nin demokratik anlayışının bir eksikliği olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Çin ve özellikle Rusya, Trump döneminde dünyada siyasi ve ekonomik anlamda etki alanını genişlettiğinden yaşanan olayları Trump'a bağlamaktan ve onu eleştirmekten geri durmuş, yalnızca Amerikan seçim sistemini yaşanan durumdan ötürü kınamakla yetinmiştir.

KAYNAKÇA

- Africa News (2021). Zimbabwe's Mnangagwa and world leaders blast Pro-Trump riot on Capitol. Erişim Tarihi: 24.01.2021, <https://www.africanews.com/2021/01/07/world-leaders-condemn-pro-trump-supporters-attack-on-u-s-congress-as-biden-win-certified/>.
- Aljazeera (2021). 'Disgraceful': World reacts as Trump supporters storm US Capitol. Erişim Tarihi: 22.01.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/6/world-reacts-as-trump-supporters-descend-on-capital-hill>.
- Allouche, Y. (2021). US Capitol riots: Middle East states react. *Middle East Eye*. Erişim Tarihi: 24.01.2021, <https://www.middleeasteye.net/news/us-capitol-riots-middle-east-states-react-trump>.
- Appelbaum, Y. (2016). Trump's Promise to Jail Clinton Is a Threat to American Democracy. *The Atlantic*. Erişim Tarihi: 16.01.2021, <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2016/10/trumps-promise-to-jail-clinton-is-a-threat-to-american-democracy/503516/>.
- Arnsdorf, I. (2017). Priebus Request to FBI Violated Norms, if Not Rules. *Politico*. Erişim Tarihi: 17.01.2021, <https://www.politico.com/story/2017/02/reince-priebus-fbi-contact-trump-235351>.
- Barrett, T., Raju M. ve Nickeas P. (2021). US Capitol secured, 4 dead after rioters stormed the halls of Congress to block Biden's win. *CNN Politics*. Erişim Tarihi: 22.01.2021, <https://edition.cnn.com/2021/01/06/politics/us-capitol-lockdown/index.html>.
- BBC (2021). US Capitol riots: World leaders react to 'horrificing' scenes in Washington. Erişim Tarihi: 22.01.2021, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55568613>.
- Collinson S. ve Reston M. (2021). "Biden widens lead over Trump in critical Pennsylvania". *CNN Politics*, <https://edition.cnn.com/2020/11/05/politics/presidential-election-2020-biden-trump/index.html>, Erişim Tarihi: 21.01.2021.

- Diallo, M., Guensburg, C. ve Hughes, E. (2021). Capitol Chaos Brings Unwelcome Memories for New Americans. *VOA News*. Erişim Tarihi: 21.01.2021, <https://www.voanews.com/usa/capitol-chaos-brings-unwelcome-memories-new-americans>,
- Ember, S. ve Grynbaum, M. (2017). News Media, Target of Trump's Declaration of War, Expresses Alarm. *New York Times*. Erişim Tarihi: 18.01.2021, <https://www.nytimes.com/2017/01/22/business/media/sean-spicer-don-aldrump-alternative-facts.html>,
- Ferris, S., Beavers, O., Zanona, M., Everett B. ve Levine M. (2021). Hill chaos turns deadly after rioters storm Capitol. Erişim Tarihi: 21.01.2021, <https://www.politico.com/news/2021/01/06/electoral-college-certification-halted-amid-massive-pro-trump-demonstration-455495>.
- Financial Times (2021). Biden vs Trump: live results 2020. Erişim Tarihi: 20.01.2021, <https://ig.ft.com/us-election-2020/>.
- Florence, J. (2017). What's the Legal Basis for the Syria Strikes?. *Protect Democracy*. Erişim Tarihi: 20.01.2021, <https://protectdemocracy.org/update/whats-legal-basis-syria-strikes/>.
- Frater, J., Dewan, A., Yeung, J. ve John T. (2021). World leaders condemn 'horrifying' riot at US Capitol building. *CNN*. Erişim Tarihi: 25.01.2021, <https://edition.cnn.com/2021/01/06/world/world-reaction-us-capitol-riot-intl/index.html>.
- Henley, J., Sullivan, H., Phillips T. ve Holmes O. (2021). World leaders react with horror to 'disgraceful' storming of US Capitol. *The Guardian*. Erişim Tarihi: 22.01.2021, <https://www.theguardian.com/us-news/2021/jan/06/trump-blows-up-us-democracy-the-world-watches-on-in-horror>.
- Jewish News Syndicate (2021). Netanyahu calls mob attack on US Capitol 'disgraceful,' says American democracy will prevail. Erişim Tarihi: 25.01.2021, <https://www.jns.org/netanyahu-condemns-disgraceful-attack-on-us-congress/>.
- Kumar, A. (2018). Foreign Governments Are Finding Ways to Do Favors for Trump's Business. *McClatchy DC Bureau*. Erişim Tarihi: 20.01.2021, <http://www.mcclatchydc.com/news/nation-world/article192131074.html>.
- Macias, A. ve Mangan, D. (2021). U.S. Capitol secured hours after pro-Trump rioters invade Congress. *CNBC*. Erişim Tarihi: 21.01.2021, <https://www.cnbc.com/2021/01/06/buildings-in-us-capitol-complex-evacuated-amid-pro-trump-protests.html>.
- Madani, D. (2021). Trump tells mob at Capitol 'we love you' but 'go home'. *NBC News*. Erişim Tarihi: 22.01.2021, <https://www.nbcnews.com/politics/congress/live-blog/electoral-college-certification-updates-n1252864/ncrd1253120#blogHeader>.
- Matthews, O. (2016). Revealed: Putin's Covert War on Western Decadence. *The Spectator*. Erişim Tarihi: 20.01.2021, <https://www.spectator.co.uk/2016/10/revealed-putins-covert-war-on-western-decadence/>.
- McCarthy, A. (2017). On Strzok, Let's Wait for the Evidence. *National Review*. Erişim Tarihi: 15.01.2021, <http://www.nationalreview.com/article/454413/fbi-agent-peter-strzok-rush-judgment>.
- Müller, J. W. (2017). Donald Trump's Use of the Term 'the People' Is a Warning Sign. *The Guardian*. Erişim Tarihi: 20.01.2021, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/jan/24/donald-trumps-warning-sign-populism-authoritarianism-inauguration>.
- O'Grady S. (2021). World stunned by subversion of U.S. democracy after pro-Trump throng breaches capitol. *Washington Post*. Erişim Tarihi: 25.01.2021, <https://www.washingtonpost.com/world/2021/01/06/world-reaction-us-election-georgia-runoffs/>.
- Phillip, A. ve DeBonis, M. (2017). Without Evidence, Trump Tells Lawmakers 3 Million to 5 Million Illegal Ballots Cost Him the Popular Vote. *Washington Post*. Erişim Tarihi: 18.01.2021, https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2017/01/23/at-white-house-trump-tells-congressional-leaders-3-5-million-illegal-ballots-cost-him-the-popular-vote/?utm_term=.f5c603b6f8c7.
- Ryan J. (2021). How the world is reacting to the US Capitol riots. *CNN Politics*. Erişim Tarihi: 22.01.2021, <https://edition.cnn.com/politics/live-news/congress-electoral-college-vote-count->

- 2021/h_823cbc008c54ebc1060d7c2ec2f15240.
- Sardarizadeh, S. ve Lussenhop, J. (2021). "Trump riots: 65 days that led to chaos at the Capitol". *BBC News*, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55592332>, Erişim Tarihi: 21.01.2021.
- Schwartz, I. (2017). Judicial Watch's Fitton: Was FBI Turned Into A KGB-Type Operation Under Obama Administration?. *Real Clear Politics*. Erişim Tarihi: 20.01.2021, https://www.realclearpolitics.com/video/2017/12/14/judicial_watchs_fitton_was_fbi_turned_into_a_kgb-type_operation_under_obama_administration.html.
- Shalvey, K. ve Shamsian, J. (2021). The city of Detroit calls for pro-Trump attorneys Sidney Powell and Lin Wood to be disbarred for spreading 'objectively false allegations'. *Business Insider*. Erişim Tarihi: 21.01.2021, <https://www.businessinsider.com/michigan-dems-disbar-pro-trump-lawyers-sidney-powell-lin-wood-2021-1>.
- Shear, M.D. ve Apuzzo, M. (2017). FBI Director James Comey Is Fired by Trump. *New York Times*. Erişim Tarihi: 16.01.2021, <https://www.nytimes.com/2017/05/09/us/politics/james-comey-fired-fbi.html>.
- Short, M. ve Blase, B. (2017). The Fundamental Error in the CBO's Health-Care Projections. *Washington Post*. Erişim Tarihi: 18.01.2021, https://www.washingtonpost.com/opinions/the-fundamental-error-in-the-cbos-health-care-projections/2017/07/14/25f0d8a4-67ee-11e7-a1d7-9a32c91c6f40_story.html?utm_term=.07f0a2e4d332.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2021). 6 Ocak 2021, ABD'de Meydana Gelen Olaylar Hk. Erişim Tarihi: 25.01.2021, http://www.mfa.gov.tr/no_-7_-abd-de-meydana-gelen-olaylar-hk.tr.mfa.
- The Diplomat (2021). What Are Asian Governments Saying About the Storming of the US Capitol?. Erişim Tarihi: 24.01.2021, <https://thediplomat.com/2021/01/what-are-asian-governments-saying-about-the-storming-of-the-us-capitol/>.
- The Indian Express (2021). 'Distressed to see violence in the US': How PM Modi and other world leaders reacted. Erişim Tarihi: 24.01.2021, <https://indianexpress.com/article/india/us-violence-trump-supporters-narendra-modi-reactions-biden-7136273/>.
- Vladeck, S. (2017). Trump's Lawyer: Summer Zervos Can't Sue in State Court. Legal Expert: Wrong. *NBC News*. Erişim Tarihi: 18.01.2021, <https://www.nbcnews.com/think/opinion/trump-s-lawyer-summer-zervos-can-t-suestate-court-ncna827346>.
- VOA News (2021). World Leaders Offer Mixed Reactions After Mayhem at US Capitol. Erişim Tarihi: 24.01.2021, <https://www.voanews.com/usa/world-leaders-offer-mixed-reactions-after-mayhem-us-capitol>.
- Washington Post. (2018). President Trump Has Made 1,950 False or Misleading Claims Over 347 Days. Erişim Tarihi: 17.01.2021, https://www.washingtonpost.com/news/fact-checker/wp/2018/01/02/president-trumphas-made-1949-false-or-misleading-claims-over-347-days/?utm_term=.accd45f9ea54.
- Westwood, S. (2017). Exclusive Interview: Trump 'Absolutely' Looking At Breaking Up 9th Circuit. *Washington Examiner*. Erişim Tarihi: 18.01.2021, <http://www.washingtonexaminer.com/exclusive-interview-trumpabsolutely-looking-at-breaking-up-9th-circuit/article/2621379>.
- Zapotosky, M. ve Berman, M. (2017). Acting DEA Administrator Says Trump 'Condoned Police Misconduct' in Comments About How Cops Handle Suspects. *Washington Post*. Erişim Tarihi: 17.01.2021, https://www.washingtonpost.com/news/postnation/wp/2017/08/01/acting-dea-administrator-says-trump-condoned-police-misconduct-in-remarks-about-handling-suspects/?utm_term=.684fe1701585.